

Yoanna Markova

(Bulgaria, Sofia, SS. Cyril and Methodius National Library)

The Exhibition *Dr. Petar Beron – A Bulgarian National Revival Figure in a European Context* at the SS. Cyril and Methodius National Library

Abstract: This paper discusses a new exhibition at the SS. Cyril and Methodius National Library dedicated to Dr. Petar Beron – a prominent figure of the Bulgarian National Revival period. The main aim of the exhibition is to present Dr. Petar Beron not only as the author of the famous *Fish Primer* but also as a committed benefactor of Bulgarian schools and a distinguished researcher and publisher of scientific works. The display cases include a variety of archival documents which have been selected from three library collections – *Manuscripts and Old Printed books*, *Bulgarian Historical Archive*, *Cartographic and Graphic Editions*. An accompanying video presentation highlights key moments of Dr. Petar Beron's lifework and testimonials revealing how he was perceived by other contemporary figures of the Bulgarian National Revival. One of the exhibition panels includes dynamic QR codes that allow easy access to the digitised editions of the *Fish Primer* (1824) and the illustrations from *Atlas Cosmobiographique* (1859) and *Atlas Meteorologique* (1860).

Keywords: SS. Cyril and Methodius National Library, Dr. Petar Beron, Bulgarian National Revival, European scientist, *Fish Primer*, *Atlas Cosmobiographique*, *Atlas Meteorologique*, *Panepisteme*.

Йоанна Маркова

(България, София, Национална Библиотека „Св. св. Кирил и Методий“)

Изложба „Д-р Петър Берон – европейски измерения на възрожденската личност“, Национална Библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

По случай Деня на народните будители на 30 октомври 2020 г. в Национална Библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ беше открита изложбата „Д-р Петър Берон – европейски измерения на възрожденската личност“.

Изложбата е подготвена от отдел „Ръкописи и старопечатни книги“ и е посветена на делото на видния български възрожденец от Котел, който учи в местното училище, а след това в Букурещ и Хайделберг. Изтъкнатият възрожденец говори девет европейски езика и през по-голямата част от живота си работи във Виена и Париж и в други големи европейски градове.

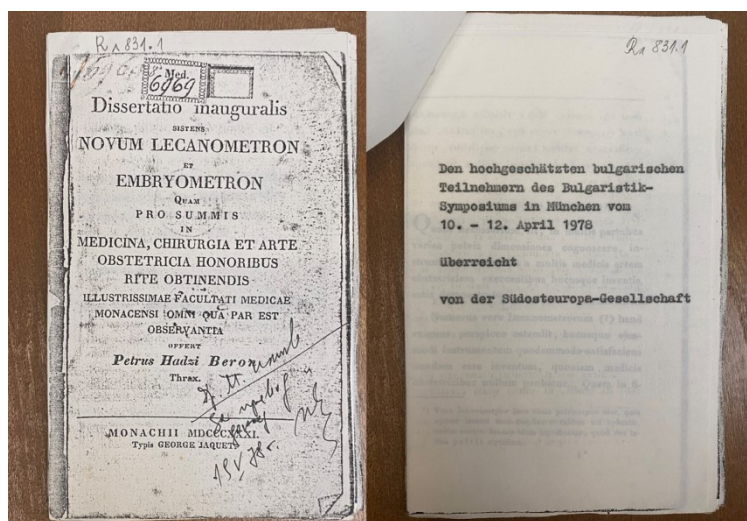
В 10 витрини са представени трудове на знаменития учен, документи за дейността му като спомоществател и дарител, както и такива, които отразяват личността му през погледа на неговите съвременници.

Експозицията започва с всички 7 издания на „Буквар с различни поучения“ (Рибен буквар), излезли през Възраждането. С написването и издаването на Рибния буквар д-р Петър Берон поставя началото на своето творческо развитие и за пръв път в българската педагогическа история свързва обучението с живота. Чувство на приемственост с европейската култура е засвидетелствано с текстовете, извлечени от трудовете на античните автори в частта „Различни поучения“. С образите на Сократ, Епиктет, Аристип, Аристотел, Филип Македонски и Александър Македонски, Берон откроява важната роля на античната цивилизация при изграждането на европейската идентичност у българския народ.

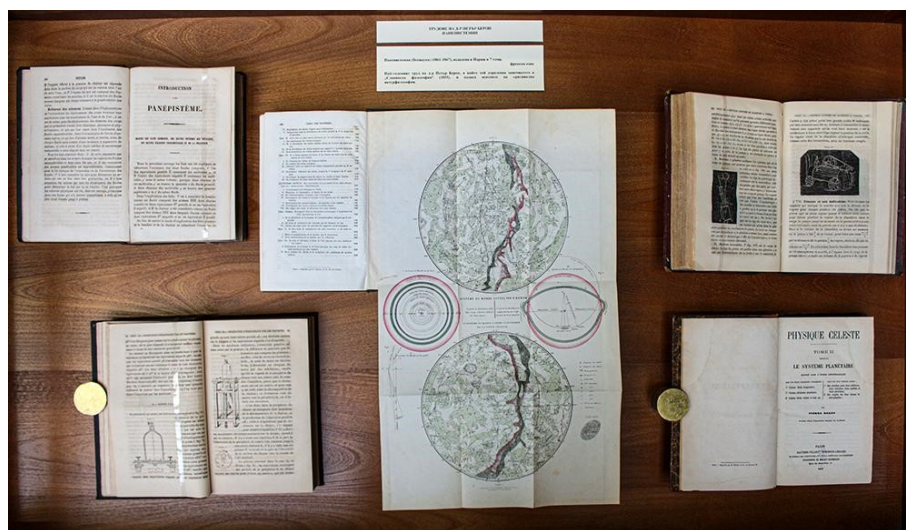
В три витрини са изложени чуждоезичните трудове на д-р Петър Берон от сбирката с редки и ценни издания към отдел „Ръкописи и старопечатни книги“. Представено е ксерокопие от докторската му дисертация на тема „Върху нов начин за измерването на таза и човешкия плод“, която той пише на латински език и защитава в университета в Мюнхен. Този екземпляр постъпва в Националната библиотека след като през

1978 г. е дарен на високоуважаваните български участници в Българския симпозиум в Мюнхен.

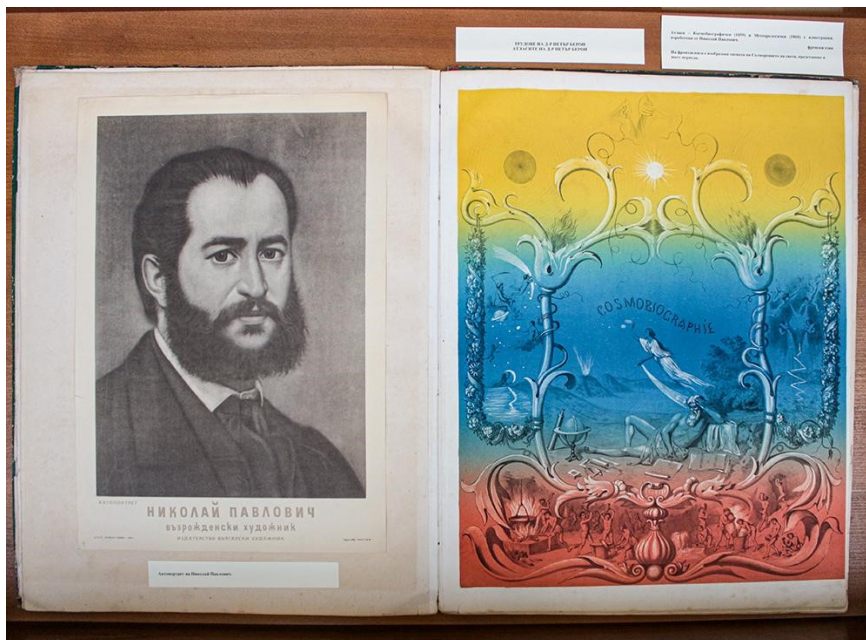

Д-р Петър Берон прави изследвания в различни области на науката и човешкото познание, които публикува в съчинения на гръцки, немски и френски език. От трудовете му на гръцки език в изложбата е представено съчинението „Атмосферология“, издадено в Атина през 1853 г.

Сред чуждоезичните книги специално място е отредено на „Славянска философия“ (1855 г.). Издадена в Прага на немски език, книгата е разделена на няколко глави, които включват основите на неговата оригинална натурфилософска система: върху създаването на микрокосмоса, върху сътворението на Вселената, електрология, образуването на езика; термология, върху акустиката, потамология, магнитология, химия, астрономия, физиология, педагогика и др. Д-р Петър Берон надгражда тези основни идеи и изследвания в най-голямото си съчинение „Панепистемия“ (1861 г. – 1867 г.), издадено на френски език в 7 тома, част от които са показани в една от витрините. Тук акцентът е поставен върху пети том от съчинението, който включва „Система на света според д-р Берон“ – цветна карта, изготвена от Николай Павлович.

В резултат на съвместната работа, с художника Николай Павлович, научните интереси на д-р Петър Берон намират художествен образ и в илюстрациите към два атласа, издадени на френски език в Париж – „Космобиографичен“ (1859) и „Метеорологичен“ (1860).

В експозицията е изложен най-добре запазеният екземпляр от колекцията, в който двата атласа са подвързани заедно (първо Космобиографичният, а след това Метеорологичният). Тези атласи са редки издания. Съхраняват се в отдел „Специални колекции“ – „Картографски и графични издания“ и за пръв път са представени в тази изложба. Във витрината вниманието е насочено върху многоцветния фронтиспис, който се повтаря в началото на двата атласа. Изобразената сцена пресъздава Сътворението на света с надпис „Космобиография“. Съвместното сътрудничество между художника и учения е рядко явление не само в нашата, но и в световната история.

Освен трудовете на д-р Петър Берон в изложбата са представени и други материали, които засягат неговата личност и многостранното му дело. В две витрини са изложени архивни документи от фондовете на отдел „Български исторически архив“. Материалите от архива се отличават със своята многообхватност и автентичност, които създават ярка представа за д-р Петър Берон като благодетел на българското образование. Показани са благодарствени писма от девическите училища в Пазарджик и Сливен, както и от Медицинското училище в Букурещ, които отличават д-р Петър Берон като дарител на своите научни трудове и на средства за заплатите на учителите.

Спомоществователската му дейност е призната и във възрожденския периодичен печат. В показаните откъси от списание „Любословие“, бр. 21, 1841 г., списание „Мирозрение“, бр. 1, 1850 г., и вестник „Дунавска зора“, бр. 51, 1869 г. се изтъкват заслугите на д-р Петър Берон за подпомагането на многобройни ученици и учители в България.

Делото на видния възрожденец е представено и през погледа на негови съвременници като Георги Раковски, д-р Иван Селимински и Иван Добровски. Още през Възраждането д-р Петър Берон е изтъкнат като деен благодетел на българското образование, а неговите научни трудове са отличени с европейско значение.

В изложбата за пръв път е показано оригинално произведение – Ода, посветена на д-р Петър Берон, от Георги Пешаков, като благодарност и възхвала за написването на Рибния буквар.

Специално място е отредено и на първото запазено ръкописно завещание на д-р Петър Берон, на гръцки език, от 28 декември 1862 г., в което той изброява своето движимо и недвижимо имущество и дава разпореждания за разпределението му на сродници и за училищата в България.

В три витрини са представени архивни документи около уреждането на неговото последно завещание от 1869 г. и построяването на Българска мъжка гимназия „Д-р Петър Берон“ в Одрин.

Към изложбата беше направен и специален видеоматериал, чрез който се изтъкват научните приноси на българския възрожденец. Основен акцент във видеото е художественият портрет от Николай Павлович, който пресъздава обстановката, в която Берон твори и работи. Портретът беше използван като картина-документ за първия български енциклопедист и учен, за да открие д-р Петър Берон като притежател на първия телескоп у нас, изобретател на модел на земното кълбо като учебно и научно пособие и създател на противопожарна система (Напетова и Джамбазова 1999: 335). Чрез дигитализирани откъси от научни трудове и архивни документи се открояват разнообразните интереси на възрожденеца, които го водят по пътя на знанието и спомоществателството.

Едно от таблата към изложбата предоставя бърз достъп, чрез QR кодове, до дигитализираното от Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ издание на първия „Буквар с различни поучения“ (1824 г.) и на двата атласа – „Космобиографичен“ (1859) и „Метеорологичен“ (1860).

- Буквар с различни поучения (1824 г.) със седем издания през Възраждането;
- Славянска философия (1855 г.) на немски език;
- Атласи – Космобиографичен (1859 г.) и Метеорологичен (1860 г.);
- Панепистемия (1861–1867 г.) – в седем тома на френски език.

Книжовното наследство на д-р Петър Берон и неговата отдаденост на каузата за осъвременяване на учебните практики в образованието го превръщат в един от най-видните български будители. То е ярко свидетелство за приноса на нашия възрожденски просветител към българската образователна система и към европейската наука.

ЛИТЕРАТУРА

Напетова, Джамбазова 1999: Напетова, Н., Р, Джамбазова. Д-р Петър Берон – по материали от архива на Д-р Васил Бакърджиев. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“ (Napetova, Dzhambazova 1999: Napetova, N., R., Dzhambazova. D-r Petăr Beron – po materiali ot arhiva na D-r Vasil Bakărdzhiev. Sofia: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“).